

Fotomuseet i Bildens Hus, Sundsvall

visar från den 21 januari 2006:

Made in USSR

Ryska kameror från 1930-talet och framåt

USSR in Construction

Grafisk formgivning i den sovjetiska bildtidningen med samma namn

Ett rum med Hall

Delar ur reklammannen och formgivaren Lars Halls produktion

Den ryska revolutionens förtryck och estetik fortsätter att fascinera och nu är Fotomuseet där igen, med två nya utställningar. Den ena handlar om propagandatidningen USSR in construction, den andra om kameratillverkning i Sovjetunionen. Mot detta kontrasterar Lars Halls samtida, svenska, marknadsanpassade men medvetna formgivning av bland annat logotyper, förpackningar och böcker.

Ett rum för Hall

Designbyrån Lars Hall AB säger sig vara liten och anonym men har dragit på sig flera prestigefyllda jobb med stor genomslagskraft. De har till exempel jobbat med SJ, vars tåg och grafiska profil stegvis gjorts om. De har också gjort Föreningsparbankens nya märke, Elite Hotels stjärnprydda "E", Sundsvallsbaserade Grönstedts cognacsflaskor och Millesgårdens logotyp.

I sin formgivning strävar Lars Hall efter enkelhet, tydlighet och frånvaro av onödig dekor som inte har någon funktion.

– Det som vi gör måste ha en funktion och ta hänsyn till miljön, säger han.

Han drar sig inte för att luta sig mot traditioner eller att återanvända gamla symboler. Föreningsparbankens nya märke bygger bland annat på den gamla Sparbankseken som varit borta några år. Millesgårdens M är ritat av Carl Milles själv och finns på hans gravsten.

USSR in construction

De ryska konstruktivisterna fyller en hel sal på Fotomuseet med nyskapande grafisk formgivning från 1930-talet ur tidningen USSR in construction. Den trycktes på flera språk och spreds över världen för att visa vilka framsteg som gjordes i Sovjetunionen. De tidiga numren är inte daterade med årtal utan med antal år efter revolutionen. Här kan vi se Stalin knäppa på strömmen så att landet får el, väldiga dammar och kanaler byggas och den nya sovjetmänniskan skapas.

För de ryska konstruktivisterna var måleri och skulptur borgerliga uttryck. Fotografiet var revolutionens konst och kamera, penna och block den nya människans attribut. Det som utmärker den grafiska formen är stort format, kraftfull layout, luft, fotomontage, djärva friläggningar, många stora bilder, fräcka bildvinklar, svart, vitt,

kanske ett par färger, gärna rött och blått, ofta snedställda rubriker, ibland snedställd text, lite text och bildberättelser. Det är ofta mycket vackert som till exempel fallskärmshopparnumret, nr 12 1935, design Rodchenko/Stepanova eller uppslaget om cykeln i nr 7 1935, design Nikolai Troshin.

Bilder och layout ger intryck av att dessa människors trosvisshet och vilja kunde övervinna vilka hinder som helst. Till och med fångar deltar i att bygga det nya landet och omskolas till bättre människor genom arbete, dock med en gevärspipa i ryggen.

Made in USSR

Den nya människan behövde billiga kameror och Sovjet massproducerade kameror av skiftande kvalitet både för export och för hemmamarknad.

Baksidan av skönmålningen i USSR in construction skymtar bland de sovjetisk/ryska kamerorna i utställningen Made in USSR. Här finns till exempel FED-kameran som tillverkades i Tjekans kamerafabrik i Charkov. Den sattes upp 1927 för att sysselsätta och fostra unga politiska dissidenter samt barn till avrättade meningsmotståndare.

Det skriver Jan Bergman i sin broschyr "Den ryska och sovjetiska fotoindustrin". Där berättar han också om den centralstyrning, de tekniksstölder och de tvångsflyttningar av arbetskraft som låg bakom de industriella framstegen i Sovjet. Det är en spännande och avslöjande historia, framställd på något knagglig svenska. Även till USSR in construction finns en katalog med intressanta texter, dock på engelska. Det är väl som de säger språkvårdarna, svenskan är på väg ut.

Karin Kämsby